

private erhvervsprojekter. Men uden nogen form for kontrol med de enkelte projekters levedygtighed.

Allerede i 1988 slog det danske udvalg vedrørende Færøerne katastrofealarm. Statsminister Poul Schlüters ekspert-gruppe skrev:

»Den gældssklemme, det færøske samfund er kommet i, er allerede af en størrelsesorden, som ikke kan genfindes i noget andet land, hvis man ser bort fra visse lande i den tredje verden.«

Siden da er den færøske gæld til udlandet vokset med 1,5 mia. kr.

Skala-skandalen: Storstilet svindel med offentlige midler

Mens gældsskruen er ved at klemme livet ud af det færøske miniputsamfund, vokser kritikken af tidligere landsstyre-koalitionens lemfældige omgang med offentlige midler.

En idelugtende svindel-affære med deltagere såvel i det etablerede erhvervsliv som i landsstyret ryster for tiden det skrantende ø-rige.

Den 23. januar 1989: Skibsværftet Skala på Østerø går konkurs. En gennemgang af det omfattende talmateriale afslører bevidst svindel og spekulation med offentlige tilskud til nye skibsprojekter.

Interessen samler sig om kæmpetrawleren Heygadrangur, et skib i 100 mio. kroners klassen, som den dag i dag står halvferdigt på Skala-værftet.

Ifølge færøsk lov om offentlige tilskud og garantier skal kommende skibsejere stille med egenkapital på ti procent af prisen på det nye skib for at opnå tilskud fra landskassen.

I tilfældet Heygadrangur er skibsejeren ikke i stand til at betale egenkapitalen på ialt ni mio. kr.

Men Skala-værftet har hårdt brug for nye ordrer. Og den kommende skipper vil frygtelig gerne være skipper. Derfor tilbygder værftet at låne skipperen de nødvendige millioner i tre dage. Nemlig indtil en embedsmand fra landsstyret har kontrolleret, at den lovpligtige egenkapital står trygt og godt på den kommende skibsejers bankbog.

Som sagt — så gjort. Lånet fra Skala-værftet ryger ind på skipperens bankbog, men hæves i gent umiddelbart efter embedsmandens kontrolbesøg i banken og afleveres med tak for lån i værftets pengekasse.

Den falske egenkapital udløser prompte landskassetilskud og garantier på i alt 26 mio. kr. - eller mere end en tredjedel af skibets samlede pris.

Foråret 1990. Skalasagen ligger stadig på politimyndighedens bord i Thorshavn, og landsstyrets embedsmænd er stadig i fuld gang med at gange og dividere i et desperat forsøg på at finde ud af, hvor mange millioner de færøske skatteydere har tabt på Skala-værftets konkurs.

Skala stod i årevis over for en truende konkurs. Men værftet klarede skærene ved at finansierte et konstant stigende underskud med nye skibsprojekter, støttet af massive offentlige tilskud og garantier.

Resultatet er ifølge landsstyrets regnskabskontor, Føroya Gjaldstova, en regning på godt og vel 200 mio. kr. til de færøske skatteydere.

»Skala-sagen er ikke noget enestående eksempel«, siger Olaf Olsen, medlem af det færøske landsstyre med ansvar for fiskeindustrien.

En næsten identisk sag afsløret på Vags-skibsværftet på Suderø bekræfter politikernes bange anelser. Også her gik værftet konkurs. Også her afslører regnskaberne ulovlige skibsprojekter — finansieret med fiktiv egenkapital.

Det er og bliver et åbent spørgsmål, hvor mange gange landsstyret ulovligt har udbetalt offentlige midler som risikovillig kapital til skibsprojekter med rygende rod i regnskaberne. At Skala-skandalen har givet ny næring til politikerleden, er der derimod ingen tvivl om.

Kun få politikere kan tillade sig at kaste mudder i arenaen

Den tidligere regerings-

chef, socialdemokraten Atli Dam får hele skylden for den manglende kontrol med ø-rigets finanser, når de borgerlige partier i Lagtinget placerer ansvaret.

Selv har Atli Dam påtaget sig det fulde ansvar for, at landsstyret godkendte byggeriet af Heygadrangur, selvom trawleren ikke var færdigfinansieret.

Atli Dams mulige rolle i Skala-sagen indgår også i den omfattende politiforskning. Flere politikere anser det dog for udelukket, at anklagemyndigheden vil gøre den tidligere lagmand ansvarlig for slendrian i den offentlige forvaltning.

Når det gælder økonomiske uansvarligheder, sparker Atli Dam prompte bolden tilbage til de borgerlige partier — Folkeflokket og Sambandspartiet. »Det var de borgerlige partier, som startede investeringsræset — vi prøvede at holde igen«, siger han.

Når alt kommer til alt, kan de færreste færøske

politikere tillade sig at kaste med mudder i den politiske arena. Alle større partier har deltaget i regeringskoalitioner, som har præsteret stigende udlandsgæld og underskud på betalingsbalancen.

Det er ikke kun Skala-værftet på Østerø og Vags-værftet på Suderø,

som har levet fedt, godt og længe af rundhændede tilskud og garantier fra de færøske politikere.

Skiftende færøske regeringer har i bogstaveligste forstand smidt om sig med bankgarantier til nye erhvervsprojekter uden smålig skelen til projekternes overlevelssevne.

I dag må stadig flere virksomheder opgive at betale terminen. I stedet kan de sultne kreditorer hente pengene på landsstyrets regnskabskontor i Thorshavn, som administrerer de samlede garantiforpligtelser.

Alene i de sidste fire-fem år har regnskabskontoret afleveret en mia. skattekroner til private kreditorer som følge af private virksomheders misligholdte lånearrangementer.

Penge som, ifølge regnskabskontorets direktør Heri Mohr, må anses for at være tabt. »Det er ganske enkelt umuligt at hente pengene hjem igen i de konkursramte selskaber«, siger han.

Ifølge landsstyrets egne regler skal alle offentlige garantier indberettes og registreres på landsstyrets regnskabskontor. Det sker bare ikke.

»Vi må konstatere, at vi ikke har fået oplysninger om alle de garantier, landsstyret har delt ud«, siger Heri Mohr. »Vi har oplevet at skulle betale store garanti-beløb for lån, som vi ikke anede eksisterede.«

Regnskabskontoret har gentagne gange gjort politikerne opmærksomme på den manglende registrering af nye garantier. »Vi har påpeget dette forhold i landsstyrets årsregnskaber de sidste ti år — siden 1979«, understreger Heri Mohr.

Reaktionen lader stadig vente på sig.

Øerne gennemhullet af kostbare tunneler

En sand eksplosion i de offentlige anlægsudgifter bærer en stor del af skylden for den kuldsejlede færøske økonomi.

En gang skulle færingerne gå ad stier over fjelde og pibende bække for at komme fra den ene bygd

